

## Kirje

9.1.2026

VN/26633/2024  
VN/26633/2024-STM-31Oikeusministeriö  
PL 25  
00023 VALTIONEUVOSTO

# STM; lausunto; Lausuntopyyntö perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Oikeusministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä.

Työryhmän hallituksen esityksen muotoon kirjoitetussa mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuden poistettaisiin säännöstekstistä. Muutoksen ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen sisältöä nykytilaan nähden.

Voimassa olevaan 10 §:ään sisältyy rikosten selvittämiseen (3 momentti) ja yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkintaan (4 momentti) liittyvät rajoitusperusteet. Molempien momenttien sanamuodot ehdotetaan muutettavaksi siten, että molemmissa momenteissa käytetään ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”. Muutoksen tarkoituksena on muuttaa säännösten sanamuotoa vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä.

Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenteja ehdotetaan muutettavan siten, että niissä mahdollistetaan rajoitus tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (niin sanottu uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Lisäksi 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä ja lausuu seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö tukee mietinnön tavoitteita, joilla toteutetaan pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisia tavoitteita rikostorjunnan vahvistaminen kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi ja arvioidaan tiedustelutoimivaltuuksien laajentaminen vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan ja otetaan huomioon valtioneuvoston tiedustelulainsäädäntöä koskeva selonteko vuodelta 2021 (VNS 11/2021 vp).

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että mietinnön tavoitteet tukevat eduskunnan hallintovaliokunnan vuoden 2021 sisäisen turvallisuuden selonteosta (VNS 4/2021 vp) annettua mietintöä ja selonteosta tehtyä eduskunnan kannanottoa. Kannanoton mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus

Postiosoite  
Postadress  
Postal Address  
Sosiaali- ja terveysministeriöKäyntiosoite  
Besöksadress  
OfficePuhelin  
Telefon  
TelephoneFaksi  
Fax  
Faxs-posti, internet  
e-post, internet  
e-mail, internetPL 33  
00023 ValtioneuvostoMeritullinkatu 8  
Helsinki0295 16001  
+358 295 1600102951 63415  
+358 2951 63415kirjaamo.stm@gov.fi  
stm.fi

tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa sel-vittää ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset (HaVM 19/2021 vp). Vuoden 2025 sisäisen turvallisuuden selonteossa mainitaan yhtenä lainsäädännön kehittämisen toimenpiteenä rikostiedustelusääntely, joka mahdollistaa nykyistä tehokkaamman puuttumisen uhkaperusteisesti muun muassa vakavaan jengi- ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Selonteon mukaan varmistetaan rikollisuuden vakavimpien ilmiöiden ja tekojen tehokas ennalta estäminen (VNS 6/2025 vp).

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että työryhmän hallituksen esityksen muotoon kirjoitetussa mietinnössä on asianmukaisesti esitelty seuraavat kokonaisuudet:

- luottamuksellisen viestin salaisuus ja kotirauhan suoja voimassa oleva perustuslaissa,
- kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja EU:n lainsäädäntö,
- teknologisen kehityksen vaikutus yksityiselämän suojaan,
- yksityiselämän suojan rajoittaminen rikosten selvittämiseksi ja rikosten tutkinnassa,
- uhkaperusteinen rikostiedustelu sekä tiedustelutoimivaltuuksien käyttäminen pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävissä tiloissa.

Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin vaikutusten arviointeja täydentää. Vaikutusten arvioinnissa tulisi esimerkiksi ottaa huomioon ja arvioida vaikutukset siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluita järjestetään myös kotirauhan suojaamissa tiloissa. Vaikutusten arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös, että joissakin tilanteissa jo tieto siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakassuhde on paljastunut kolmannelle taholle, saattaa vaarantaa henkilön terveyden.

Lausuntopyynnössä esitetyistä kohdennetuista kysymyksistä sosiaali- ja terveysministeriö lausuu seuraavaa:

**1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä. Pidättekö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?**

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa ehdotusta, että pykälän 2 momenttia ehdotettaisiin muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta ja samalla nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä. Muutoksen taustalla on mietinnön mukaan viestintäteknologian kehitys, jota on kattavasti käsitelty muun muassa esitysluonnoksen kohdassa ”teknologisen kehityksen vaikutus yksityiselämän suojaan”.

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy näkemykseen, että voimassa olevan säännöksen laatimisajan kohdan jälkeen viestintä on muuttunut suurelta osin sähköiseksi. Voimassa olevassa säännöksessä nimenomaisesti mainitut viestintämuodot eli puhelu ja kirje ovat edelleen käytössä, mutta niiden määrä on vähentynyt ja merkitys on pienentynyt. Toisaalta sääntelyn tulisi olisi teknologineutraalia, jotta se kestäisi paremmin viestintävälineiden kehittymistä.

Muutos olisi perusteltua myös sen takia, koska alkuperäisen säännöksen esitöiden mukaan säännöksen oli tarkoitettu suojaavan yleisesti luottamuksellisen viestin salaisuutta viestintämuodosta riippumatta.

**2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).**

**Pidättekö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?**

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa muutosehdotuksen tavoitteita ja taustoja. Muuttuneessa maailmassa on pystyttävä säilyttämään hyväksyttävä tasapaino viranomaistoimintaa koskevien tehokkuusvaatimusten ja erilaisten perusoikeutta turvaavien näkökohtien välillä.

Vakavan rikollisuuden torjuminen on sinällään perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä peruste perusoikeuksiin puuttumiselle. Vakavan rikollisuuden torjumiseen liittyvä perusoikeuksiin puuttuminen on sinällään painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, mikäli vakavan rikollisuuden torjuminen ei olisi mahdollista vähemmän puuttuvuin keinoin ja uhkaperusteinen rikostiedustelu ja rikostiedustelukeinojen käyttäminen olisi muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaista.

Yksittäisten henkilöiden organisoituun toimintaan liittymättömien yksittäisten rikosten tapahtuneeksi oletaminen tai tapahtuvaksi ennustaminen esimerkiksi henkilöiden ominaisuuksien ja aikaisemman toiminnan perusteella sekä rikostiedustelukeinojen käytön heihin tämän vuoksi kohdentaminen olisi sääntelyn hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta kuitenkin ongelmallista.

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy esitysluonnoksen s. 57 perusteluihin, että uhkaperusteisella rikostiedustelulla saadun tiedon käyttämisen rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseksi, rikosten estämiseksi, lainvalvontaviranomaisten toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä vaaran ja vahingon torjumiseksi voidaan katsoa olevan mahdollista, mikäli sääntely kokonaisuutena on suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Esityksen jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin tarkemmin arvioida rajoitusperusteen hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan aiempi lausuntokäytäntö ja Suomea sitovat ihmisoikeussopimukset. Perusoikeusrajoitus suhteessa tavoiteltavaan oikeushyvään voi osoittautua ongelmalliseksi erityisesti sääntelyn soveltamista koskevassa oikeuskäytännössä.

Viranomaisten toimivaltuuksia koskeva sääntelyn on lisäksi oltava riittävän täsmällistä ja tarkkaraajaista. Keskeisenä uhkaperusteiseen rikostiedusteluun liittyvä oikeusturvaelementti tulisi edelleenkin toimia tuomioistuimen ennakollinen lupamenettely.

**3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.**

**Pidätkö kyseistä muutosta perusteluna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?**

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotusluonnosta ja sen perusteluja asianmukaisina ja kannatettavina edellyttäen, että säännöksen nojalla olisi mahdollista jatkossa säätää kotirauhan suojaa rajoittavia siviili- tai sotilastiedustelun toimivaltuuksia edellyttäen, että myös perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttyvät. Lisäksi rajoitusperusteen tulkinnassa tulisi ottaa huomioon, mitä 4 momentin vastaavan rajoitusperusteen esitoissa (HE 198/2017 vp, s. 34–39, PeVM 4/2018 vp) ja tulkintakäytännössä (PeVL 35/2018 vp, PeVL 36/2018 vp) on todettu muun muassa rajoituksen välttämättömyydestä, oikeusturvajärjestelyistä ja valvonnasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy perusteluissa esitettyyn näkemykseen, että, jos sotilaallista toimintaa ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tiedonhankintaa ei olisi mahdollisuutta tehdä kotirauhansuojan piirissä, toimenpiteiden valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvät toimenpiteet toteutettaisiin todennäköisemmin kotirauhan suojaamissa tiloissa tiedonhankintakeinojen ulottumattomissa.

**4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.**

**Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?**

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotuksia ja perusteluja kannatettavina, koska muutoksen tarkoituksena on muuttaa säännösten sanamuotoa vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan on pidettävä huolta siitä, että perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusaseman perusteista. Valiokunta on pitänyt tältä kannalta epätydyttävänä tilannetta, jossa perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentin soveltamiskäytäntö on osin erkaantunut säännöksen kieliasusta.

Toisaalta pelkkä perustelu, että lausuntokäytäntö on erkaantunut säännöksen kieliasusta, ei liene peruste perustuslain sanamuodon muuttamiselle.

Ylipäättänsä perustuslain muuttamiseen tulee lähtökohtaisesti suhtautua pidättyvästi.

Toisaalta, ja kuten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on todettu, on pidettävä huolta siitä, että perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusseman perusteista. Perustuslain mahdollisia muutostarpeita tulee arvioida huolellisesti ja välttämättömiksi arvioidut muutokset tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta.

**5. Pidätkö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivaruksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?**

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy mietinnön liitteessä tehtyyn arviointeihin ja johtopäätöksiin.

Ministeriö on samaa mieltä, että työryhmytyössä tehdyt muotoiluehdotukset olisivat liitteessä tode-  
tuin perusteluin ongelmallisia.

Ministeriö yhtyy liitteessä todettuun arvioon, että koska EU-säätelyyn liittyvät tarkastustoimivaltuudet ovat tähänastisen lainsäädäntökäytännön mukaan pitkälti kyetty yhteensovittamaan perustuslain 10 §:n 3 momentin tulkintakäytännön kanssa ja asiaan on mahdollista kiinnittää nykyistä perusteellisemmin huomiota EU-säätelyn valmisteluvaiheessa, ei perustuslain muuttaminen vain tällä perusteella vaikuta perustellulta. Ministeriön näkemyksen mukaan tilannetta tulisi kuitenkin seurata ja uudelleen arvioida vuosittain.

**6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä**

Muut huomiot on esitetty tämän lausunnon alussa.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Hallitusneuvos

Joni Komulainen

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi Turvallisuus ja terveys -osasto, ministeri Grahn-Laasosen ja Juuson esikunta.

**VN/26633/2024-STM-31**

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: